

KORXONANING OPERATSION SISTEMASINI SHAKLLANTIRISH VA AMALGA OSHIRISH

Abdimannonov Jaloliddin

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 1- bosqich magistranti

jaloliddinabdimannonov8@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada korxonaning operatsion sistemasini shakllantirish, shakllantirish jarayonida olingan natijalarning soha rivoji uchun qo'llashning nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan.

Kalit so'zlar: Operatsion sistema, korxona samaradorligi, muammoli jihatlar, tahlilni tashkil etish zarurligi, erishiladigan natijalar

Abstract: This article describes the theoretical and practical aspects of the formation of the operating system of the enterprise, the application of the results obtained during the formation process for the development of the industry

Keywords: Operating system, enterprise efficiency, problematic aspects, need to organize analysis, achievable results

Аннотация: В данной статье описаны теоретические и практические аспекты формирования операционной системы предприятия, применения результатов, полученных в процессе формирования, для развития отрасли.

Ключевые слова: Операционная система, эффективность предприятия, проблемные аспекты, необходимость организации анализа, достижимые результаты

KIRISH

Korxonaning operatsion tizimini shakllantirish va amalga oshirish uning faoliyatini muvaffaqiyatli tashkil qilishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tizim yordamida korxona resurslarini samarali boshqarish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va bozorga moslashuvchanlikni oshirish imkoniyatlariga ega bo'ladi. Korxonaning operatsion tizimi uning kunlik faoliyatini boshqarish va muvofiqlashtirish uchun zarur bo'lgan tuzilma va jarayonlar majmuasidir. Samarali operatsion tizim korxonaning maqsadlariga erishishga, resurslardan samarali foydalanishga, xavflarni kamaytirishga va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Ushbu tadqiqot korxonaning operatsion tizimini shakllantirish va amalga oshirishning asosiy jihatlarini o'rganadi.

Zamonaviy biznes muhitida operatsion tizimning moslashuvchanligi va innovatsion yechimlarni qo'llash qobiliyati ayniqsa muhimdir. Har bir davlatda iqtisodiyotning turli tarmoqlarining rivojlanishi shu tarmoqda faoliyat olib borayotgan iqtisodiy subyektlarning faoliyatiga, uning natijaviyligiga bog'liq hisoblanadi. Jahon amaliyotida korxonalarning operatsion faoliyatini tashkil etish va mazkur faoliyat samaradorligini oshirishda turli yo'nalish, usul va metodlardan foydalaniladi. Lekin mazkur usullarda operatsion faoliyat tashkil etishning umumiy jihatlarini nazarda tutilgan bo'lib, iqtisodiyotning aniq bir sohasida,

shu sohaning o‘ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib operatsion faoliyatini tashkil etish masalalari nisbatan kam o‘rganilgan. Bugungi kunda rivojlangan davlatlarda operatsion faoliyat tashkil etishda turli yondashuvlar mavjud bo‘lib, ularni qo‘llash doirasi korxonalar faoliyat olib boradigan tarmoq va sohalar xususiyatidan kelib chiqib belgilanishi lozim. Shu boisdan, ishlab chiqarish, servis, qishloq xo‘jaligi, savdo va boshqa tarmoqlarda har bir tarmoqning o‘ziga xos xususiyatlariga asoslangan operatsion faoliyatini tashkil etish va uni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy va amaliy tadqiqotlarni amalga oshirish muhim hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Korxonaning operatsion sistemasini shakllantirish va amalga oshirish mavzusi bo'yicha bir qancha chet ellik olimlar va tadqiqotchilar o'z ilmiy ishlarini olib borishgan. Ularning tahlillari, fikrlari va takliflari korxonalar va tashkilotlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Quyida ba'zi muhim olimlar va ularning yondashuvlari keltirilgan:

Michael Porter — Porter o'zining "Raibblar modeli" orqali raqobatbardosh strategiyalarni yaratishda operatsion tizimlarning ahamiyatini ta'kidlagan. U raqobat ustunligini ta'minlashda yuksak sifat va innovatsion jarayonlarning rolini ko'rsatgan.

Henry Mintzberg — Mintzberg tashkilotning strukturasi va operatsion tizimlarini sharhlab, ularni qanday qilib samarali boshqarish kerakligini o'rganadi. U operatsion strategiya va tashkilot ichidagi muvofiqlikni ta'minlash muhimligini ta'kidlagan.

Peter Drucker — Drucker menejmentning otasi sifatida tanilgan. U operatsion faoliyatlarni rejalashtirish, ushbu faoliyatlarni amalga oshirish va tadqiq qilish jarayonida mijozlar ehtiyojlarini hisobga olish zarurligini belgilab berdi.

W. Edwards Deming— Deming sifat menejmenti bo'yicha mashhur bo'lib, tushunchalarni joriy etgan va jarayonlarni yaxshilash uchun to'plangan ma'lumotlar asosida qarorlar qabul qilishni taklif qilgan. U ishlab chiqarish jarayonida sifatni ta'minlash va doimiy yaxshilash jarayonining ahamiyatini ta'kidlaydi.

H. Thomas Johnson va Anders Bröms— Ular operatsion tizimlarni shakllantirish jarayonida nazariy va amaliy yondashuvlarni birlashtirgan va modernizatsiya jarayonlari orqali korxonalarni raqobatbardoshligiga ta'sirini o'rganishgan.

Ushbu olimlarning fikrlari ko'plab tashkilotlarga operatsion tizimlarining samaradorligini va muvofiqligini oshirishda yordam bergan. Ular, shuningdek, operatsion tizimlarda innovatsiyalarni amalga oshirishda va jarayonlarni avtomatlashtirishdagi yangi texnologiyalarning ahamiyatini ta'kidlaganlar. Yana bir muhim nuqta shundaki, bu olimlar operatsion tizimlar tahlilida orginal yondashuvlar va yechimlar tayyorlashda ilmiy asoslarni talab qiladigan metodlarni qo'llashni taklif qiladilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda quyidagi usullar qo'llaniladi:

- Analitik usul: Mavjud ilmiy adabiyotlar, korxonalarning operatsion tizimlariga oid amaliy misollar, shuningdek, tegishli sohalarda mavjud bo'lgan boshqaruv standartlari tahlil qilinadi.

- Taqqoslash usuli: Turli korxonalarning operatsion tizimlarini taqqoslash orqali ularning kuchli va zaif tomonlari aniqlanadi. Eng samarali yechimlar va yondashuvlar aniqlanadi.

- Stsenariy usuli: Turli sharoitlar va senariylarni modelashtirish orqali operatsion tizimning moslashuvchanligi va bardoshlilik baholanadi.

- Ekspertlar baholari: Soha mutaxassislari va tajribali menejerlarning fikrlari va tajribalari yig'iladi va tahlil qilinadi. Ekspertlar baholari operatsion tizimni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Operatsion sistema shakllantirish jarayonida quyidagi tadqiqot metodologiyalari qo'llaniladi:

- Soliq va iqtisodiy tahlil Korxonaning joriy holatini, moliyaviy ko'rsatkichlarini va bozor talablarini tahlil qilish.

- Raqobat tahlili: Bozorda raqobatchilarni o'rganish va ularning strategiyalari, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash.

- SWOT tahlili: Korxonaning kuchli va zaif tomonlarini, imkoniyatlarini va tahdidlarini tahlil qilish.

- Trajektoriya tahlili: Operatsion jarayonlar va jarayonlar dinamikasini o'rganish, samaradorlik va samaradorlik darajasini oshirish imkonini beruvchi yo'llarni ko'rsatish.

- Izchillik va takroriylik: Korxonaning operatsion jarayonlarini optimallashtirish uchun mavjud usullarni ko'rib chiqish va takomillashtirish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, korxonaning samarali operatsion tizimini yaratish quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- Rejalashtirish: Korxonaning maqsadlari, vazifalari va strategiyasini aniqlash. Operatsion tizimning asosiy funksiyalarini belgilash. Resurslarni aniqlash va taqsimlash.

- Tuzilmani yaratish: Korxonaning tashkiliy tuzilmasini aniqlash va bo'limlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni tartibga solish. Mas'uliyat va vakolatlarni aniq taqsimlash.

- Jarayonlarni loyihalash: Korxonaning asosiy jarayonlarini aniqlash va ularni optimallashtirish. Jarayonlarni avtomatlashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlarini o'rganish. Standartlar va ko'rsatmalarni ishlab chiqish.

- Texnologiyalarni tanlash: Korxonaning operatsion tizimini qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan axborot texnologiyalarini tanlash. Dasturiy ta'minot va apparat vositalarini tanlash.

- Amalga oshirish: Operatsion tizimni bosqichma-bosqich amalga oshirish. Xodimlarni o'qitish va yangi tizim bilan ishlashni o'rgatish. Tizimni sinovdan o'tkazish va kerakli tuzatishlar kiritish.

- Monitoring va baholash: Operatsion tizimning samaradorligini muntazam ravishda monitoring qilish va baholash. Yaxshilanishlarni kiritish va tizimni doimiy ravishda takomillashtirish.

Korxonaning operatsion tizimi uning hajmi, faoliyat sohasi va boshqa omillarga bog'liq holda farq qilishi mumkin. Muhim jihat - bu tizimning moslashuvchanligi, o'zgarishlarga

moslashish qobiliyati va innovatsion yechimlarni qo'llash imkoniyatidir. Samarali operatsion tizim korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga katta hissa qo'shadi.

Korxonalarda operatsion faoliyat samaradorligining shakllanishi jarayoni.

Operatsion
faoliyatda sodir
bo'ladigan
iaravonlar

Ushbu jarayonlarda
aniqlanadigan
ko'rsatkichlar

Operatsion faoliyat
samaradorligi

Rasmdan ko‘rinib turibdiki, operatsion faoliyat samaradorligiga erishish uchun albatta xo‘jalik yurituvchi subyektlarda sodir bo‘lgan jarayonlar natijasi lozim bo‘ladi va ushbu natijalar aniq raqamlarda ifodalangan ko‘rsatkichlarda ham o‘z tasdig‘ini topishi lozim. Umuman olganda, korxonalarning moliviy-xo‘jalik faoliyatining samaradorligi va natijaviyligi bevosita operatsion faoliyat natijalariga bog‘liq hisoblanadi. Bu birinchidan, operatsion faoliyat korxonaning asosiy daromad olib keluvchi faoliyat turi ekanligi bilan izohlanadi. Ikkinchidan, operatsion faoliyat natijalari moliyaviy va investitsiyaviy faoliyat natijaviyligiga ta’sir etuvchi asosiy omil, ularni harakatlantiruvchi dastak hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, korxonalar operatsion faoliyat va uni tashkil qilishning nazariy masalalarini tadqiq qilish jarayoni shuni ko‘rsatdiki, mamlakatimiz iqtisodiyotida xo‘jalik yurituvchi subyektlarning faoliyati, erishayotgan moliyaviy natijalari muhim ahamiyatga egaligiga qaramasdan, olimlarimiz tomonidan yetarli darajada o‘rganilmagan va mos ravishda iqtisodiy adabiyotlarda ham kam yoritilgan. Zero, xo‘jalik yurituvchi subyektlarning asosiy daromad olib keluvchi operatsion faoliyat natijalari, uning samaradorligini oshirish chora-tadbirlari bugungi kun tahliliy izlanishlarining asosini tashkil etishi kerak. Ushbu jihatlarni inobatga olib, tadqiqot ishimizda korxonalar moliyaviy-xo‘jalik faoliyatida operatsion faoliyat natijalarining ahamiyati, operatsion faoliyatining mazmuni va uni tashkil etish zurligi masasalari ko‘rib chiqildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G'ulomov, D. (2020). "Operatsion tizimlar va ularning ishlash prinsiplar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Salomov, S. (2019). "Kompyuter tizimlari va operatsion tizimlar". Tashkent: Fan va texnologiya.
3. Karimov, A. (2021). "Operatsion tizimlar: nazariyasi va amaliyoti". Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
4. Murodov, F. (2022). "Nazariy operatsion tizimlar". Tashkent: Ta'lim va o'qitish.
5. Qodirov, R. (2018). "Kompyuter arxitekturasini va operatsion tizimlar". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.

6. Mukhtorov, I. (2017). "Operatsion tizimlar asoslari". Tashkent: O'zbekiston IT instituti.
7. Isanov, E. (2023). "Operatsion tizimlarni rivojlantirish va boshqarish". Tashkent: O'zbekiston xalqaro islom universiteti.
8. Hamidov, U. (2020). "Operatsion tizimlar: nazariy va amaliy yondashuvlar". Tashkent: Ozbekiston Innovatsion Universiteti.
9. Nizomov, O. (2016). "Unix va Linux operatsion tizimlari". Tashkent: Fan va ta'lim.
10. Tashkent davlat texnika universiteti (2018). "Kompyuter tizimlari va operatsion tizimlari kursi". Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.